

Танська В.В., Кидисюк І.В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Формування пізнавального інтересу в учнів як педагогічна проблема

Ключові слова: інтерес, пізнавальний інтерес,
умови формування пізнавального інтересу

У „Концепції 12-річної загальної середньої школи”, в законах України „Про освіту” та „Про загальну середню освіту” визначено, що основними завданнями загальноосвітньої школи є: різнобічний розвиток індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків і здібностей, формування ціннісних орієнтацій, задоволення інтересів і потреб; формування у школярів бажання і уміння вчитися, виховання потреби і здатності до навчання упродовж всього життя, вироблення умінь практичного і творчого застосування здобутих знань та інші.

Проблема виховання пізнавального інтересу є вічною. Їй присвячували роботи Ж. Ж. Руссо, К. Д. Ушинський, В. О. Сухомлинський, а також психологи – С. Л. Рубінштейн, В. Г. Іванов, А. Г. Ковальов, С. А. Ананьєв і інші.

Тривалі психолого-педагогічні дослідження (Н. Г. Морозова, Л. І. Божович, Г. І. Щукіна та ін.) засвідчили значні потенційні можливості пізнавальних інтересів як важливої рушійної сили, що призводить до розвитку пізнавальної сфери учня.

У психологічній науці загально визнано, що інтерес – складне психічне явище, що охоплює свідомість, волю та почуття людини. Психофізіологічна природа інтересу близька за фізіологічним механізмом до уваги, емоцій. Інтерес за своєю природою дуже близький до уваги. Так само, як і увага, інтерес ґрунтується на реакціях орієнтування, що викликаються спершу новітністю предметів. Пізнавальний інтерес – це властивість особистості, яка проявляється в активному, емоційно забарвленому ставленні до пізнання предметів, явищ навколишньої дійсності, видів діяльності, що викликається усвідомленням їх значущості для особистості [2].

У дослідженнях вітчизняних авторів було виявлено умови та фактори, що впливають на інтерес учнів до навчання. Так, Г. І. Щукіна називає серед таких умов зміст навчального матеріалу, активну пошукову розумову діяльність учнів, навчальний процес на оптимальному рівні розвитку учнів, емоційну атмосферу навчання. Н. Г. Морозова виділяє такі умови: створення позитивних переживань, виховання свідомого ставлення до навчання, розуміння значущості пізнавального інтересу, його особистісного й суспільного змісту, подолання негативного ставлення до навчання. Ряд авторів акцентують увагу на ролі спільної та колективної навчальної діяльності учнів у відновленні їхнього інтересу до навчання (Х. Й. Лийметс, Т. О. Матис, В. Ф. Моргун, та ін.); визначають умови формування інтересу: оптимальне поєднання різних методів навчання (Ю. К. Бабанський), ситуації проблемного навчання (І. Я. Лернер, О. М. Матюшкін, М. М. Скаткін), рівень вимогливості учня (Ю. М. Кулюткін, Г. С. Сухобська та ін.), специфічні задачі навчання в різних вікових групах (О. О. Бодальов, О. Д. Алферов, В. С. Ільїн, М. В. Матюхіна, Є. А. Шумилін та ін.), інтенсивність навчання (О. О. Леонтєв, Г. К. Китайгородська, Г. М. Шемякіна та ін.) [1].

Результати нашого дослідження проведені у школах м. Житомира засвідчують відсутність пізнавальної спрямованості у змісті навчального матеріалу, методах, формах і засобах навчання, видах навчальної діяльності учнів на уроці, що в свою чергу призводить до спаду інтересу до навчання. Тільки 19 % учнів старших класів систематично готуються до уроків; 38 % учнів готуються до уроків тільки тоді, коли відчувають, що їх можуть запитати; 15 % учнів вивчають тільки те, що їм цікаве й необхідне для вступу до вузу; 10 % учнів готують уроки від випадку до випадку.

Аналіз результатів дослідження дав змогу зробити висновок про те, що формування позитивного ставлення до навчальної діяльності залежить від багатьох умов: розуміння учнями змісту і значення матеріалу, що вивчається; наявність нового як у змісті вивченого, так і в самому підході до його розгляду; емоційна привабливість навчання; наявність оптимальної системи тренувальних творчих вправ і пізнавальних завдань; самостійність у пізнавальній діяльності; оцінка успіхів учнів з боку вчителя.

Створюючи ці умови, в учнів можна викликати інтерес до будь-якого навчального предмету. Інтерес учнів підвищується, якщо використовувати краєзнавчий матеріал, враховувати особистий досвід та нахили учнів, здійснювати міжпредметні зв'язки, а також встановлювати зв'язки з життям і сучасністю.

На формування пізнавального інтересу впливає: глибоке знання вчителем свого предмету і любов до нього, прагнення до постійного вдосконалення педагогічної майстерності; висока ефективність кожного уроку, раціональна його побудова, використання наочних посібників; цілеспрямованість уроків, вміння вчителя зосереджувати увагу учнів на головному, основному; залучення всіх учнів до роботи шляхом створення проблемно-пошукових ситуацій; практична спрямованість викладання з урахуванням вимог науки і виробництва, а також особистого досвіду учнів; тісний зв'язок уроків з позакласними заняттями; створення на уроці такої атмосфери, щоб кожен відчув, що його праця – то частка загальної праці; особистісно-орієнтований підхід до дітей, диференціація вимог до них.

Кожен захід, який викликає бодай епізодичний інтерес учнів до знань, має педагогічну цінність. Створення умов, при яких виникає зацікавленість, сприяє розвитку глибоких пізнавальних інтересів, що забезпечує успіх учнів у навчанні та ефективність навчально-виховного процесу.

Список використаних джерел

1. Бойко Н. О. Дидактичні умови формування пізнавального інтересу у школярів : Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – Х., 1999. – 21 с.
2. Щукина Г. И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе. – М.: Просвещение., 1979. – 160 с.